

Sygn. akt: I C 47/20 upr

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2021 roku

Sąd Rejonowy w Wąbrzeźnie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Ludmiła Dulka – Twarogowska

po rozpoznaniu w dniu 30 września 2021 roku w Wąbrzeźnie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództw **(...) S.A. z siedziba w B.**

przeciwko **M. B. (1)**

- o zapłatę

1) zasądza od pozwanego M. B. (1) na rzecz powoda (...) S.A. z siedzibą w B. kwotę **2.337,16 zł** (dwa tysiące trzysta trzydzieści siedem złotych szesnaście groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie naliczanymi od tej kwoty za okres od 01 listopada 2019 r. do dnia zapłaty;

2) umarza postępowanie w części dotyczącej kwoty 450,00 zł (czteryście pięćdziesiąt złotych zero groszy);

3) zasądza od pozwanego M. B. (1) na rzecz powoda (...) S.A. z siedzibą w B. kwotę **2.579,37 zł** (dwa tysiące pięćset siedemdziesiąt dziewięć złotych trzydzieści siedem groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie naliczanymi od tej kwoty za okres od 09 listopada 2019 r. do dnia zapłaty;

4) oddala powództwa w pozostałym zakresie;

5) zasądza od pozwanego M. B. (1) na rzecz powoda (...) S.A. z siedzibą w B. kwotę **1.728,82 zł** (tysiąc siedemset dwadzieścia osiem złotych osiemdziesiąt dwa grosze) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, tytułem zwrotu kosztów procesu;

6) zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Wąbrzeźnie na rzecz adw. W. I., prowadzącego Kancelarię Adwokacką przy ul. (...) w W., kwotę **2.400,00 zł** (dwa tysiące czterysta złotych zero groszy) podwyższoną o stawkę podatku VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu M. B. (1) z urzędu;

7) kosztami wynagrodzenia biegłej poniesionymi tymczasowo przez Skarb Państwa obciąża Skarb Państwa.

Sędzia

Ludmiła Dulka – Twarogowska

Sygn. akt: I C 47/20 upr

POUCZENIE

1. (...).

2. (...)

3. (...)

4.(...)

ZARZĄDZENIE

1. (...) C;

2. (...);

3. (...) (...) I. N. (...)

Sędzia

Ludmiła Dulka – Twarogowska

W., dnia 30 września 2021 r.

Sygn. akt I C 47/20 upr

UZASADNIENIE

W dniach 18 oraz 22 listopada 2019 roku powód (...) S.A. w B. wystąpił z pozwami przeciwko M. B. (1) domagając się zasądzenia kwot: 5.801,62 zł z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 1 listopada 2019 roku do dnia zapłaty oraz 6.912,00 zł z odsetkami umownymi w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 9 listopada 2019 roku do dnia zapłaty, a ponadto także kosztów procesu (k.2-2v, k.66-66v).

W skutecznie wniesionych sprzeciwach od wydanych nakazów zapłaty w postępowaniu upominawczym oraz w piśmie procesowym z 24 czerwca 2020 roku pozwany wniósł oddalenie powództw w całości i zasądzenie od pozwanego kosztów procesu (k.22-25, k.86-89, k.93, k.148-149v).

W toku procesu strony podtrzymały swoje stanowiska, przy czym powód cofnął pierwszy z pozwów ze zrzeczeniem się roszczenia o kwotę 450 zł powołując się na dokonanie zapłaty przez pozwanego (k.34-36v, k.117-119v, k.177, k.237-239).

Sprawa podlegała rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu (...) roku M. B. (1) zawarł z (...) S.A. w B. umowę pożyczki gotówkowej nr (...). Całkowita kwota pożyczki przekazana do dyspozycji pozwanego wyniosła 2.500 zł. M. B. (1) zobowiązał się łącznie spłacić na rzecz powoda 5.796 zł w 36 miesięcznych ratach po 161 zł każda, płatnych w terminach określonych w harmonogramie spłat, poczynając od 1 sierpnia 2019 roku, a kończąc 1 lipca 2022 roku, w tym: 129 zł opłaty przygotowawczej, 1,571 zł wynagrodzenia prowizyjnego oraz 800 zł wynagrodzenia z tytułu „Twojego pakietu”, który przewidywał możliwość jednorazowego odroczenia płatności dwóch kolejnych rat lub obniżenia o 50% maksymalnie czterech kolejnych rat, bez konieczności płacenia odsetek w okresie odroczenia lub od obniżonych rat. Dodatkowo na koszt pożyczki składały się odsetki umowne wynoszące 9,76 % w skali roku. Strony umowy postanowiły, że w razie nieterminowej spłaty rat, powód miał prawo naliczać odsetki umowne za każdy dzień zwłoki w wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego równej stopie odsetek maksymalnych za opóźnienie, o których mowa w art. 481 § 2¹ k.c. Zabezpieczenie pożyczki stanowił weksel własny in blanco „nie na zlecenie” wystawiony i podpisany przez pożyczkobiorcę. W dniu 19 czerwca 2019 roku M. B. (1) podpisał także deklarację wekslową wskazującą, że weksel in blanco stanowi zabezpieczenie zwrotu pożyczki udzielonej mu przez (...) S.A. w B.. Upoważnił w niej pożyczkodawcę do wypełnienia weksla in blanco na sumę odpowiadającą zadłużeniu z tytułu pożyczki. W przypadku, gdy opóźnienie

w płatności kwoty równej jednej racie przekraczało 30 dni, pożyczkodawca mógł wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia i wypełnić weksel po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do spłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania.

Pismem z 2 września 2019 roku (...) S.A. w B. wezwał M. B. (1) do zapłaty 322 zł tytułem zaległych dwóch rat pożyczki wymagalnych w dniach 1 sierpnia 2019 roku i 1 września 2019 roku - w terminie 7 dni od daty otrzymania pisma, pod rygorem wypowiedzenia umowy. Następnie pismem z 1 października 2019 roku powód wypowiedział pozwanemu umowę, wypełnił weksel na kwotę 5.801,62 zł, w tym 5.796 zł tytułem niespłaconej pożyczki i 5,62 zł umownych odsetek z tytułu braku spłaty rat w terminie za każdy dzień zwłoki i wezwał M. B. (1) do jego wykupu.

W dniu 12 listopada 2019 roku M. B. (2) dokonał spłaty pożyczki w zakresie kwoty 450 zł.

Dowody:

- **umowa pożyczki wraz z harmonogramem spłat (k.37-45);**
- **deklaracja wekslowa (k.5, 46);**
- **ostateczne wezwanie do zapłaty (k.50-53v);**
- **wypowiedzenie umowy pożyczki (k.4, k.55-59v);**
- **kopia weksla (k.3);**
- **zakładka P. dla umowy (k.47);**
- **karta klienta (k.48-48v);**
- **wniosek o udzielnie pożyczki (k.153-159).**

W dniu (...) roku M. B. (1) zawarł z (...) S.A. w B. umowę pożyczki gotówkowej nr (...). Całkowita kwota pożyczki przekazana do dyspozycji pozwanego wyniosła 4.000 zł. M. B. (1) zobowiązał się łącznie spłacić na rzecz powoda 9.060 zł w 30 miesięcznych ratach po 302 zł każda, płatnych w terminach określonych w harmonogramie spłat, poczynając od 9 stycznia 2019 roku, a kończąc 9 czerwca 2021 roku, w tym: 129 zł opłaty przygotowawczej, 3.271 zł wynagrodzenia prowizyjnego oraz 600 zł wynagrodzenia z tytułu „Twojego pakietu”, który przewidywał możliwość jednorazowego odroczenia płatności dwóch kolejnych rat lub obniżenia o 50% maksymalnie czterech kolejnych rat, bez konieczności płacenia odsetek w okresie odroczenia lub od obniżonych rat. Dodatkowo na koszt pożyczki składały się odsetki umowne wynoszące 9,81 % w skali roku. Strony umowy postanowiły, że w razie nieterminowej spłaty rat, powód miał prawo naliczać odsetki umowne za każdy dzień zwłoki w wysokości rocznej stopy oprocentowania zadłużenia przeterminowanego równej stopie odsetek maksymalnych za opóźnienie, o których mowa w art. 481 § 2¹ k.c.. Zabezpieczenie pożyczki stanowił weksel własny in blanco „nie na zlecenie” wystawiony i podpisany przez pożyczkobiorcę. W dniu 29 listopada 2018 roku M. B. (1) podpisał także deklarację wekslową wskazującą, że weksel in blanco stanowi zabezpieczenie zwrotu pożyczki udzielonej mu przez (...) S.A. w B.. Upoważnił w niej pożyczkodawcę do wypełnienia weksla in blanco na sumę odpowiadającą zadłużeniu z tytułu pożyczki. W przypadku, gdy opóźnienie w płatności kwoty równej jednej racie przekraczało 30 dni, pożyczkodawca mógł wypowiedzieć umowę z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia i wypełnić weksel po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy do spłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania.

Pismem z 9 września 2019 roku (...) S.A. w B. wezwał M. B. (1) do zapłaty 557 zł tytułem zaległych dwóch rat pożyczki wymagalnych w dniach 9 sierpnia 2019 roku i 9 września 2019 roku - w terminie 7 dni od daty otrzymania pisma, pod rygorem wypowiedzenia umowy. Następnie pismem z 9 października 2019 roku powód wypowiedział pozwanemu umowę, wypełnił weksel na kwotę 6.912 zł, w tym 6.899 zł tytułem niespłaconej pożyczki i 13 zł umownych odsetek z tytułu braku spłaty rat w terminie za każdy dzień zwłoki i wezwał M. B. (1) do jego wykupu.

M. B. (2) po zawarciu umowy i otrzymaniu od (...) S.A. w B. 4.000 zł, w okresie od 10 stycznia 2019 roku do 24 lipca 2019 roku na poczet pożyczki dokonał wpłat w łącznej kwocie 2.161 zł.

Dowody:

- **umowa pożyczki wraz z harmonogramem spłat (k.120-123);**
- **deklaracja wekslowa (k.69, k.124);**
- **ostateczne wezwanie do zapłaty (k.128-133);**
- **wypowiedzenie umowy pożyczki (k.68, k.134-139);**
- **kopia weksla (k.67);**
- **zakładka P. dla umowy (k.126);**
- **karta klienta (k.125-125v).**

M. B. (1) jest osobą upośledzoną umysłowo w stopniu lekkim, z przyczyną niepełnosprawności oznaczoną symbolem(...), legitymującym się w tym zakresie orzeczeniem (...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w W. z dnia (...)roku. Pozwany pracuje w zakładzie pracy chronionej i jest ojcem (...) dziecka. Umowy, które zawarł z powodem nie były jego pierwszymi pożyczkami. Te, które wcześniej zaciągnął, następnie spłacił. W dniach (...) roku oraz(...) roku, kiedy zawierał z powodem umowy pożyczek, był on w stanie świadomie podjąć decyzję i wyrazić wolę zawarcia tych umów.

Dowody:

- **orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (k.150);**
- **dokumentacja medyczna dot. pozwanego (k.187-201v);**
- **opinia sądowo-psychiatryczna biegłego sądowego (k.222-227);**
- **zeznania świadka R. B. (k.177v);**
- **zeznania świadka E. B. (k.178);**
- **zeznania pozwanego (k. 186 – 186v - protokół rozprawy z 16 października 2020 roku, czas zapisu: od 00:02:59).**

Sąd zważył, co następuje:

Powództwa okazały się częściowo uzasadnione.

Ustalając stan faktyczny sprawy Sąd oparł się na dowodach z dokumentów prywatnych przedłożonych przez stronę powodową, które uznał za wiarygodne. Strona pozwana oprócz podniesienia zarzutu występowania w umowach klauzul abuzywnych powołała się na nieważność swoich oświadczeń woli z powodu znajdowania się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli z uwagi na stan zdrowia.

W świetle art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Dla stwierdzenia nieważności oświadczenia woli w oparciu o art. 82 k.c. wystarczające jest istnienie jednej z przyczyn uznania umowy za nieważną. Ustalenie stanu świadomości, o jakim mowa w art. 82 k.c., jest sprawą stanu faktycznego i jego oceny na podstawie przeprowadzonej przez sąd analizy wszystkich ujawnionych dowodów i okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli, mogących mieć wpływ na prawidłowe, to znaczy w pełni świadome jej wyrażenie.

W celu dokonania prawidłowej oceny stanu zdrowia psychicznego M. B. (1) z dnia zawarcia każdej z umów, niezbędne było przeprowadzenie dowodu z opinii biegłej sądowej z zakresu psychiatrii. Z opinii sporządzonej przez biegłą w oparciu o dokumentację medyczną zawartą w aktach sprawy oraz jednorazowe badanie pozwanego, wynikało jednoznacznie iż wprawdzie M. B. (1) jest osobą upośledzoną umysłowo w stopniu lekkim, to jednak umowy, które zawarł z powodem nie były jego pierwszymi pożyczkami. Te, które wcześniej zaciągnął, następnie spłacił. Podobnie dokonał częściowej spłaty umów będących przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie, a więc nie można przyjąć, że nie posiadał on wiedzy, czym jest kredyt i że należy go spłacać. Tym samym biegła skonstatowała, iż w dniach 19 czerwca 2019 roku oraz 29 listopada 2018 roku, kiedy M. B. (1) zawierał z powodem umowy pożyczek, był on w stanie świadomie podjąć decyzję i wyrazić wolę zawarcia tych umów. Sąd podzielił wnioski końcowe zawarte w opinii biegłego. Wskazana opinia była jasna, pełna, logiczna, nie zawierała wewnętrznych sprzeczności, została sporządzona w sposób rzetelny i wnikliwy. Biegły w sposób staranny przeanalizował wszystkie aspekty stanu zdrowia pozwanego. Strona pozwana zgłosiła w stosunku do opinii biegłego zarzuty, które w ocenie Sądu stanowiły jedynie niezaskługującą na uwzględnienie polemikę.

Odnosząc się do roszczeń powoda należy stwierdzić, iż każde z nich było oparte na odrębnym zobowiązaniu wekslowym unormowanym w ustawie z dnia 28 kwietnia 1936 roku prawo wekslowe (Dz.U.2016.160 j.t.ze.zm.). Przyjmuje się, że zobowiązanie wekslowe ma charakter abstrakcyjny, zatem zachowuje ono swą ważność niezależnie od przyczyn, które spowodowały jego powstanie. Umieszczenie na wekslu podpisu stanowi wyłączną przyczynę i podstawę zobowiązania wekslowego osoby podpisującej. Przedmiotowe weksle własne zostały wystawione jako tzw. weksle in blanco (art. 103 w zw. z art. 10 prawa wekslowego), które definiują się m.in. jako niecałkowicie wypełniony dokument wekslowy, podpisany przez wystawcę z zamiarem zobowiązania się wekslowo, mogący po wypełnieniu stać się wekslem zupełnym. Z treści pozwów oraz dołączonych do nich dokumentów wynika, iż weksle zawierające klauzulę „nie na zlecenie” stanowiły zabezpieczenie łączących strony umów pożyczek gotówkowych (kredytu konsumenckiego), a następnie zostały wypełnione przez powoda. Weksle przedstawione przez powoda spełniają w zakresie swej treści wymagania z art. 101 pkt. 1-7 prawa wekslowego i nie nasuwają wątpliwości, co do swej prawdziwości, są zatem weksłami ważnymi, z których wynikają ważne zobowiązania wekslowe. Wprawdzie zobowiązania wystawcy weksła mają, co do zasady charakter abstrakcyjny, jednak sformułowanie przez pozwanego zarzutów dotyczących umów pożyczek, dla zabezpieczenia wykonania których weksle zostały wystawione, spowodowało, że sprawa z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przeniesiona została na ogólną płaszczyznę prawa cywilnego. Istnienie dochodzonych pozwami wierzytelności wekslowych zależne jest bowiem od istnienia wierzytelności ze stosunku podstawowego, które weksle miały zabezpieczać.

W rozpoznawanej sprawie przesłankami powstania wierzytelności wekslowych były umowy pożyczek gotówkowych nr (...) z dnia (...) roku oraz nr (...) z dnia (...) roku. Podstawę prawną powyższych stosunków podstawowych stanowił art. 720 k.c., zgodnie z którym przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Do głównych świadczeń stron umowy pożyczki należy zaliczyć udostępnienie określonych środków finansowych do korzystania na określony czas (po stronie pożyczkodawcy) oraz zwrot tych środków (po stronie pożyczkobiorcy). Ponadto zastosowanie znajdują przepisy obowiązującej w dniu zawarcia umów ustawy z 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (Dz.U.2016.1528 j.t.), w szczególności art. 3 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, zgodnie z którymi przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 złotych albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi, przy czym za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności między innymi umowę pożyczki.

Bezspornie strony łączyły umowy pożyczek pieniężnych, które zostały następnie częściowo spłacone przez M. B. (1): pożyczka nr (...) w zakresie 450 zł, natomiast pożyczka nr (...) odnośnie kwoty 2.161 zł. Przy czym wpłata w zakresie pierwszej z umów nastąpiła już po sporządzeniu pozwu, a powód w piśmie procesowym datowanym na 24 lutego 2020 roku zawarł oświadczenie o cofnięciu powództwa ze zrzeczeniem się roszczenia o kwotę 450 zł, wskazując na dokonanie w tym zakresie spłaty przez pozwanego i dochodzoną kwotę 5.801,62 zł zredukował do 5.351,62 zł. Zgodnie z art. 203 § 1 k.p.c., pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia - aż do wydania wyroku, przy czym w świetle art. 203 § 4 k.p.c. sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że czynność ta jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa. Okoliczności sprawy nie wskazują, by częściowe cofnięcie pozwu w niniejszej sprawie było sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzało do obejścia prawa. Dlatego Sąd przyjął, iż powód skutecznie cofnął pozew we wskazanej części, dlatego w pkt 2 wyroku, na podstawie o art. 355 § 1 k.p.c., umorzył postępowanie w części dotyczącej kwoty 450 zł.

W oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd doszedł do przekonania, iż każda z umów będących podstawą wypełnienia weksli in blanco nie wiąże pozwanego w części - co do postanowień w zakresie wynagrodzenia z tytułu przyznania (...), ponieważ postanowienia te stanowią klauzulę niedozwoloną, a ponadto także w zakresie wynagrodzenia prowizyjnego - z uwagi na okoliczność, iż postanowienia te mają na celu obejście prawa, są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i pozostają nieważne.

Odnosząc się do usługi (...) (...)” wskazać należy, iż zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4). Jak słusznie zauważa się w orzecznictwie sprzeczne z dobrymi obyczajami są m.in. działania wykorzystujące np. niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszenie równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Chodzi więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania. Rażąco naruszenie interesów konsumenta zachodzi natomiast w sytuacjach, w których w rażący sposób została naruszona równowaga interesów stron umowy przez to, że jedna z nich wykorzystywała swoją przewagę, formułując konkretne postanowienie umowy. Określenie "rażąco" należy stosować do znacznego odchylenia przyjętego uregulowania od zasady uczciwego wyważenia praw i obowiązków.

(...) S.A. w B. jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie udzielania pożyczek gotówkowych. Pozwanego natomiast należy uznać za konsumenta, ponieważ jako osoba fizyczna dokonał czynności prawnych niezwiązanych bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22 § 1 k.c.). Nie może także budzić wątpliwości, że umowy stron zostały zawarte przy użyciu wzorca (formularza).

Umowa pożyczki została unormowana w kodeksie cywilnym w taki sposób, że co do zasady może być zarówno umową odpłatną, jak i nieodpłatną. W przypadku zawarcia przez strony odpłatnej umowy pożyczki, wynagrodzenie pożyczkodawcy winno być wyraźnie określone w umowie. Zwyczajowo formę zapłaty za korzystanie z cudzego kapitału stanowią odsetki, ewentualnie wynagrodzenie umowne. Trzeba też podkreślić, że umowa pożyczki, sformułowana zgodnie z zasadami uczciwego i rzetelnego obrotu na rynku kapitałowym, powinna jasno określać, które opłaty stanowią zysk pożyczkodawcy, a które są pobierane na pokrycie konkretnych kosztów ponoszonych przez niego w związku z zawartą umową i jej obsługą. Za niedozwolone klauzule umowne, w świetle art. 385¹ § 1 k.c., należy więc uznać te postanowienia umowne, które pod postacią opłaty pobieranej formalnie na poczet pokrycia kosztów

konkretnych czynności, w rzeczywistości stanowią dla pożyczkodawcy źródło dodatkowego zysku, ukryte przed konsumentem, zwłaszcza gdy przybierają postać opcjonalnych usług dodatkowych fakultatywnie związanych z zawarciem umowy pożyczki – jak w niniejszym przypadku wynagrodzenie za (...).

Powód określił wartość wskazanych usług na kwoty: 800 zł (umowa nr (...)) i 600 zł (umowa nr (...)), choć nie jest znana reguła, którą się kierował dokonując akurat takich wycen. Warto przy tym podkreślić, iż wątpliwość Sądu wzbudza fakt, iż sumy te mają się nijak do korzyści jakie konsument miałby odnieść w związku z jednorazowym odroczeniem płatności dwóch kolejnych rat lub obniżeniem o 50 % maksymalnie czterech rat, bez konieczności płacenia odsetek w okresie odroczenia lub od obniżonych rat, przy konieczności spłaty brakującej różnicy w terminie późniejszym, względnie uszczerbku jaki miałyby ponieść powód z tego tytułu. Opłaty za usługę (...) (...)” wynosiły: 32 % (umowa nr (...)) i 15% (umowa nr (...)) całkowitych kwot pożyczek, podczas gdy powyższe usługi wiązały się z utratą znikomej korzyści. A zatem proporcje między ewentualnymi korzyściami konsumenta, a kosztami z tego wynikającymi dla niego, były rażąco niewspółmierne i de facto przynosiły nieuzasadnione zyski wyłącznie dla strony powodowej. W przypadku przedmiotowych „(...)” pożyczkobiorca uiszczał z góry nieadekwatnie wysokie opłaty za przyszłe świadczenia, z których być może wcale nie skorzysta. Świadczy to o tym, że opcja te wcale nie była dobrowolna, ale uzależniono od niej zawarcie każdej z umów, co jest częstą praktyką firm pożyczkowych. Inaczej zawarcie takich umów przez konsumenta byłoby nieracjonalne i ekonomicznie nieuzasadnione. W tej sytuacji Sąd przyjął, iż postanowienia każdej z umów dotyczące wskazanego pakietu nie zostały uzgodnione indywidualnie z pozwanym, a ponieważ kształtowały jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, stanowią niedozwolone klauzule umowne. Tym samym nie mogą go wiązać.

Nawet, gdyby przyjąć, że przepisy dot. klauzul niedozwolonych nie znajdują w tym przypadku zastosowania, to i tak w ocenie Sądu postanowienia umów regulujące wynagrodzenie za wskazany pakiet zmierzały do obejścia prawa i były nieważne (art. 58 § 1 i 2 k.c.), ponieważ pozostawały w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.) oraz przepisami regulującymi odsetki maksymalne (art. 359 § 2¹ - § 2³ k.c.). Stanowisko takie zajął także Sąd Okręgowy w Toruniu w wyroku z 12 czerwca 2019 roku w sprawie (...).

Odnosząc się z kolei do wynagrodzeń prowizyjnych podnieść należy, iż zarówno w umowach, jak też w pismach procesowych złożonych w toku niniejszej sprawy strona powodowa nie określiła według jakich kryteriów kwoty z tego tytułu zostały ustalone. Stąd dokonując porównania wysokości wynagrodzeń prowizyjnych obciążających pozwanego – 1,571 zł (umowa nr (...)) i 3.271 zł (umowa nr (...)) z wartością odsetek umownych będących wynagrodzeniem za korzystanie z kapitału – 796 zł (umowa nr (...)) oraz 1.060 zł (umowa nr (...)), Sąd doszedł do przekonania, iż w istocie prowizje te nie stanowiły ekwiwalentu za zawarcie/obsługę pożyczki, ale były dla powoda dodatkowym wynagrodzeniem za oddanie kapitału do dyspozycji pozwanego – do tego w wysokości rażąco wygórowanej. Trzeba mieć bowiem na względzie, że kwoty te nie miały żadnego uzasadnienia w rzeczywistej wysokości opłat ponoszonych przy zawieraniu tego rodzaju umów. Tym samym pełniły funkcję dodatkowych odsetek, stąd zastrzeżenie ich w umowach stanowiło naruszenie przepisów o odsetkach maksymalnych (art. 359 § 2¹ k.c.), a zatem jako mające na celu obejście ustawy, były one nieważne. Zgodnie z przepisem art. 58 § 1 – 3 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest także czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Wobec braku przepisu przewidującego inny skutek zastrzeżenia zawyżonych opłaty dodatkowych (prowizji) – postanowienia te są nieważne, a zatem Sąd nie mógł uwzględnić żądań w tym zakresie. Pogląd o możliwości potraktowania prowizji jako sposobu obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych został zresztą wielokrotnie wyrażony w orzecznictwie. Sąd w niniejszym składzie w pełni podziela stanowisko, że postanowienia umowne, wprowadzające wygórowaną prowizję (ewentualnie inne dodatkowe opłaty), nie mogą wyłączać ani ograniczać

przepisów o odsetkach maksymalnych (vide: wyrok SA w Katowicach z 25.02.2015r., sygn. V ACa 622/14, Legalis nr 1203351).

Podkreślenia także wymaga, iż tak wygórowane prowizje, w stosunku do wysokości każdej z pożyczek pozostają w sprzeczności z zasadą swobody umów, o której mowa w art. 353¹ k.c. Zawierają w sobie bowiem nadmierny element obciążenia pożyczkobiorcy, prowadzący do zachwiania równowagi stron stosunku zobowiązaniowego, tym samym naruszają zasady współżycia społecznego. Wobec tego, że zasady współżycia społecznego ograniczają zasadę swobody umów, wymienione umowy również z tego powodu były częściowo bezwzględnie nieważne w omawianym zakresie na podstawie art. 58 § 2 k.c. w zw. art. 58 § 3 k.c. Zarówno art. 353¹ k.c., jak i art. 58 § 1 i 2 k.c. w sposób jednoznaczny zakreślają bowiem granicę, w jakich strony mogą dokonywać czynności prawnych. Prawo chroni uczciwość obrotu i zabrania rażącego naruszania reguł słuszności kontraktowej.

Sąd nie akceptuje poglądu, iż już samo nieprzekroczenie limitu pozaodsetkowych kosztów pożyczki określonego przepisami ustawy o kredycie konsumenckim legalizuje tego rodzaju postanowienia umowne. Art. 36a u.k.k. ustanawia bowiem jedynie górną granicę tych kosztów, powyżej której konsument nigdy nie będzie nimi obciążony (art. 36a ust. 3 u.k.k.), stanowiące świadczenie nienależne. Sam fakt, iż naliczone przez powódkę dodatkowe opłaty i wynagrodzenia ich nie przekraczają, nie oznacza jednak, że w konkretnym wypadku nie mają one na celu obejścia prawa bądź nie mogą zostać uznane za naliczone na podstawie niedozwolonych klauzul umownych. Zatem sama wysokość tych kosztów (poniżej ustawowego limitu) musi być poddana ocenie czy to z punktu widzenia przepisów art. 58 § 1 i 2 k.c. lub przepisu art. 385¹ k.c. Taka też jest utrwalająca się linia orzecznicza w sądach powszechnych.

Reasumując, pozwany jest zobowiązany wekslowo tylko w takich granicach, w jakich istnieją wierzytelności ze stosunków podstawowych. Biorąc zatem pod uwagę tylko wiążące postanowienia umowy pożyczki nr (...) do dnia wypowiedzenia umowy pozwany powinien zapłacić na rzecz strony powodowej: 2.500 zł kwoty pożyczki, 129 zł opłaty przygotowawczej oraz 158,16 zł odsetek umownych za okres faktycznego trwania stosunku prawnego, łącznie 2.787,16 zł, pomniejszone o 450 zł (cofnięcie pozwu), a więc 2.337,16 zł i taka też kwota podlegała zasądzeniu na rzecz powoda w pkt 1 wyroku wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 listopada 2019 roku do dnia zapłaty.

Z kolei uwzględniając wiążące postanowienia umowy pożyczki nr nr (...) do dnia wypowiedzenia umowy pozwany powinien zapłacić na rzecz strony powodowej: 4.000 zł kwoty pożyczki, 129 zł opłaty przygotowawczej oraz 611,37 zł odsetek umownych za okres faktycznego trwania stosunku prawnego, łącznie 4.740,37 zł, pomniejszone o 2.161 zł spłaty, a więc 2.579,37 zł i taka też kwota podlegała zasądzeniu na rzecz powoda w pkt 3 wyroku wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 9 listopada 2019 roku do dnia zapłaty.

W pozostałym zakresie powództwa podlegały oddaleniu, o czym Sąd orzekł w pkt 4 wyroku.

O odsetkach orzeczono w oparciu o art. 48 pkt 2 prawa wekslowego w zw. z art. 481 § 1 i 2 k.c. Na gruncie tych przepisów wskazuje się, że w przypadku weksli płatnych w oznaczonym dniu oraz w pewien czas po dacie oprocentowanie kapitału, jeżeli zostało przez strony ustalone, musi zostać uwzględnione z góry, przy oznaczeniu sumy wekslowej (wyrok SN z 30.06.2010r., sygn. V CSK 461/09, Legalis nr 392598). Wskazuje się przy tym, że w wekslach z oznaczonym terminem płatności wierzyciel może odsetki sam obliczyć i doliczyć do sumy wekslowej z góry, ponieważ wie, za jaki czas się należą i uwzględnić należne odsetki już przy wystawieniu weksla. W ten sposób suma wekslowa będzie odpowiednio wyższa. Jeżeli zaś weksel zawiera klauzule oprocentowania, to musi być ona wpisana na wekslu, przy czym jest to dopuszczalne jedynie w przypadku weksli płatnych za okazaniem lub w pewnym czasie po okazaniu. W niniejszej sprawie weksle in blanco zostały wypełnione jako weksle z oznaczonym terminem płatności. Nie jest więc dopuszczalne zamieszczenie na nich klauzuli oprocentowania. Natomiast po terminach płatności oznaczonych na wekslach, ich posiadaczowi przysługują odsetki od sumy wekslowej w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (art. 48 pkt 2 prawa wekslowego), zgodnie z ogólnymi przepisami prawa wekslowego. Wobec powyższego od zasądzonych należności głównych zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie. Ponieważ

powód wywodził swoje roszczenia z weksli, nie było możliwe zasądzenie na jego rzecz odsetek według wyżej stopy procentowej, nawet jeśli wyższe oprocentowania przewidywały umowy leżące u podstaw stosunków podstawowych.

O kosztach procesu w pkt 5 wyroku postanowiono zgodnie z zasadą ich stosunkowego rozdzielenia, wyrażoną w treści art. 100 k.p.c. Sąd przyjął iż pozwany przegrał proces na poziomie 38,99 %. Uwzględniając, iż koszty procesu powoda wynosiły 4.434 zł (3.600 zł kosztów zastępstwa procesowego + 800 zł opłat od pozwu + 34 zł opłat skarbowych od czynności złożenia dokumentów stwierdzających udzielenie pełnomocnictwa), pozwany winien je pokryć w zakresie 1.728,82 zł.

O kosztach pełnomocnika wyznaczonego z urzędu dla pozwanego Sąd orzekł w pkt 6 sentencji w myśl § 8 pkt 5 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2019.18 j.t.), ustalając ich wysokość na kwotę 2.400 zł + VAT.

Z kolei kosztami wynagrodzenia biegłej poniesionymi tymczasowo przez Skarb Państwa, Sąd obciążył Skarb Państwa (pkt 7 sentencji).

Sędzia

Ludmiła Dulka-Twarogowska

Pouczenie: (...) (...) (...) (...) (...) (...)

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

-(...)

3. (...)

4. (...)

W., dnia 10 listopada 2021 roku

Sędzia Ludmiła Dulka-Twarogowska